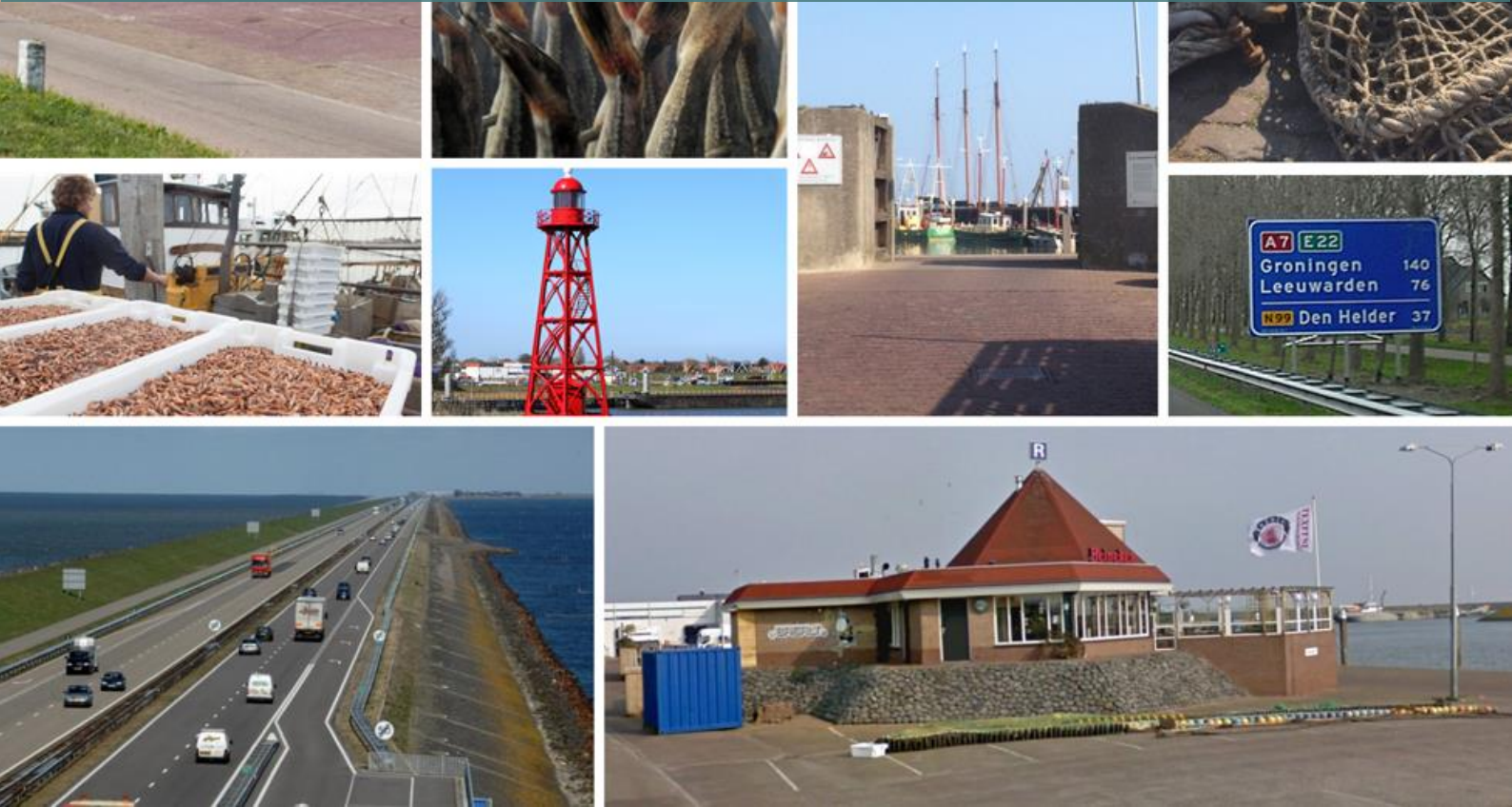

Toekomstverkenning

Haven Den Oever: de verborgen parel van het Waddengebied

15 mei 2023

Samenvatting

De haven van Den Oever bevindt zich in een dynamisch centrum in het Waddengebied, op het voormalig eiland Wieringen. Een logistiek knooppunt van weg en water: tussen zoet en zout, naast de Afsluitdijk en op relatief kleine afstand van de randstad. De haven wordt economisch gedragen door de maritieme industrie en de visserij. Deze bedrijvigheid kenmerkt zich door haar internationale en innovatieve karakter. Daarnaast is er ook ruimte voor toerisme op de haven, al is het aantal recreanten momenteel beperkt. Met name de visserij bevindt zich momenteel in een periode met veel dynamiek en onzekerheid over de toekomst van de sector. Zeker omdat de visserij van oudsher een belangrijke drager is van de haven heeft de gemeente gevraagd om een verkenning naar de toekomst van de haven van Den Oever.

Op basis van interviews met betrokkenen, gesprekken tijdens het Vistival, een vergelijkende analyse met andere havens en een informatieavond in Den Oever zijn adviezen geformuleerd aan de gemeente op vier onderwerpen:

- 1) Organisatie van de gemeente: daadkracht en regie
- 2) Visserij en industrie: draag zorg voor de bestaande bedrijvigheid
- 3) Toerisme: verzilver de kansen die er liggen!
- 4) De haven in verbinding met haar omgeving

Voor het organiseren van slagkracht en sturing binnen de gemeente raden wij aan om een havenorganisatie met een gecoördineerd havenoverleg op te zetten, waarin gewerkt wordt met een gezamenlijke ambitie. Als onderdeel hiervan kan een onafhankelijke havendirecteur/regisseur worden aangesteld; iemand met binding met de haven en het gebied en kennis over gemeentelijke beleidstrajecten. Middels een klankbordgroep kan de lokale steun vergroot worden, de gemeenschap wordt actief betrokken bij de ontwikkelingen. Voor de ontwikkeling van de toekomstbestendige haven is voldoende budget nodig vanuit de gemeente; reserves kunnen hiervoor ingezet worden. Verschillende subsidies kunnen een aanvulling hierop geven.

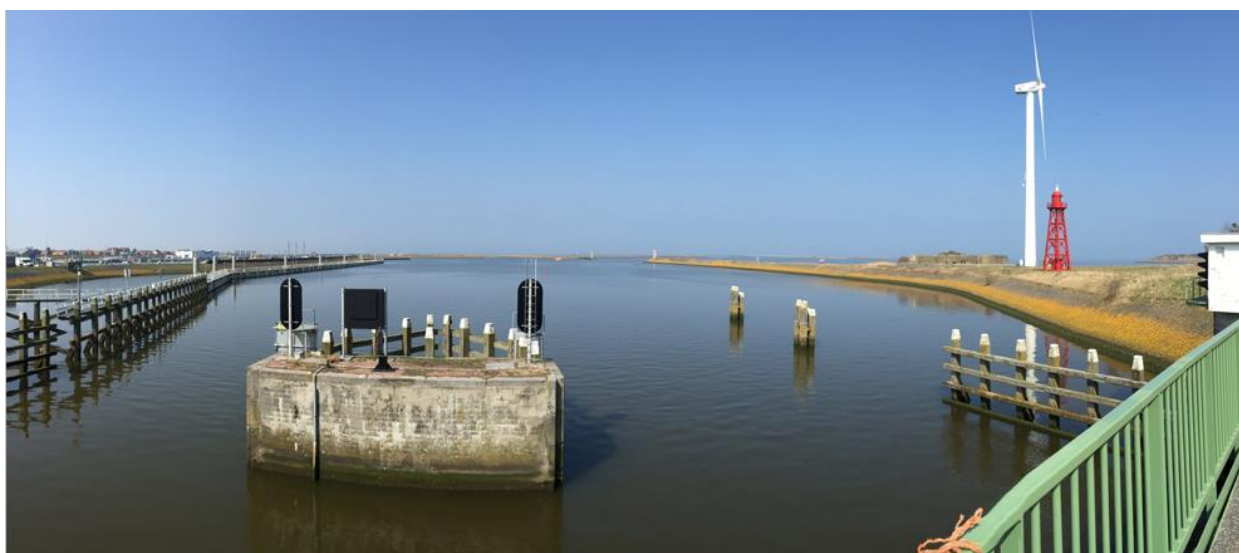
Om de bestaande bedrijvigheid ook in de toekomst voldoende tot haar recht te laten komen dienen de randvoorwaarden op orde zijn (o.a. een vastgestelde havenverordening). Houdt ook bij toekomstige ontwikkelingen rekening met de bestaande activiteiten. Specifiek voor de visserijsector is de komende tijd steun nodig vanuit de overheid in de duurzaamheidstransitie die gaande is. Een regulier overleg tussen de gemeente en visserij kan hierbij helpen. Kijk gezamenlijk op welke ontwikkelinrichtingen voor een toekomstbestendige visserij wordt ingezet.

Er zijn tal van kansen om meer toeristen naar de haven te trekken. De sleutel voor het aantrekken van meer recreanten in Den Over ligt enerzijds in een sterkere profilering van de haven. Ontwikkel een promotieplan waarmee wordt ingezet op de rijke mix aan bestaande activiteiten (visserij, industrie, natuur en watersport). Maak gebruik van bestaande evenementen en zorg dat de informatievoorziening over de haven op orde is. Anderzijds kunnen kleine ingrepen de haven aantrekkelijker maken voor toeristen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de plaatsing van een Unesco Werelderfgoed bord, bewegwijzering in de haven en toiletten die toegankelijk zijn voor alle bezoekers.

Bij de ontwikkeling van de haven is aandacht nodig voor de verbinding van de haven met haar omgeving. Het potentieel van de haven kan beter benut worden, zodat het dorp van de haven kan gaan profiteren. Stel hiervoor een gedragen omgevingsvisie op voor de haven. Ook breder in het Waddengebied heeft de haven een functie, in het ontlasten van de Waddeneilanden en in het specialiseren in specifieke bedrijvigheden t.o.v. andere Waddenzeehavens. Daarvoor is een kansenkaart ontwikkeld met de belangrijkste kenmerken waarop de haven zich kenmerkt en zich kan versterken.

De gemeente is nu aan zet om met deze adviezen in de hand een volgende stap te zetten en richting te geven aan de haven. Zo kan het potentieel van de haven benut worden, voor de brede welvaart van Wieringen. En zetten we de verborgen parel van het Waddengebied op de kaart!

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	3
2. Ontwikkelingen in de haven van Den Oever	4
3. Vergelijkingsanalyse organisatie havens	12
4. Advies toekomst haven van Den Oever	15
Bijlage 1: Literatuuroverzicht	22
Bijlage 2: Overzicht afgenomen interviews	23

1. Inleiding

Het zijn spannende tijden voor de haven van Den Oever. Van oudsher zijn de garnalenvisserij en de gerelateerde bedrijvigheid de belangrijkste economische dragers van de haven. De huidige onzekerheden voor de toekomst van de visserijsector gaven aanleiding voor de gemeente Hollands Kroon om het toekomstperspectief van de haven te onderzoeken. Hoe kan de gemeente een economisch gezonde, duurzame en bij de gemeenschap passende haven waarborgen, ook op de langere termijn?

In deze rapportage vindt u de resultaten van de verkenning van de toekomst van de haven van Den Oever. De adviezen zijn geformuleerd op basis van input die verzameld is middels:

- 1) Literatuuronderzoek (bijlage 1)
- 2) Interviews met betrokkenen; industriële ondernemers, vissers, recreatieve ondernemers, havenmeesters, gemeente en provincie, maatschappelijke organisaties (bijlage 2)
- 3) Gesprekken met bewoners en bezoekers tijdens het Vistival
- 4) Vergelijkingsanalyse havengemeentes: gesprekken met betrokkenen uit Oudeschild, Harlingen, Lauwersoog en Urk
- 5) Informatieavond bewoners Den Oever in het Vikingschip

Met dank aan de opbrengst zijn de actuele ontwikkelingen in beeld gebracht (hoofdstuk 2), is een vergelijkingsanalyse 'organisatie havens' geformuleerd (hoofdstuk 3) en zijn adviezen voor de toekomst van de haven Den Oever gevormd (hoofdstuk 4). De gemeente is nu aan zet om met deze adviezen in de hand een volgende stap te zetten en richting te geven aan de haven. Zo kan het potentieel van de haven benut worden, voor de brede welvaart van Wieringen.

Figuur 1: In gesprek met bewoners en bezoekers tijdens het Vistival

2. Ontwikkelingen in de haven van Den Oever

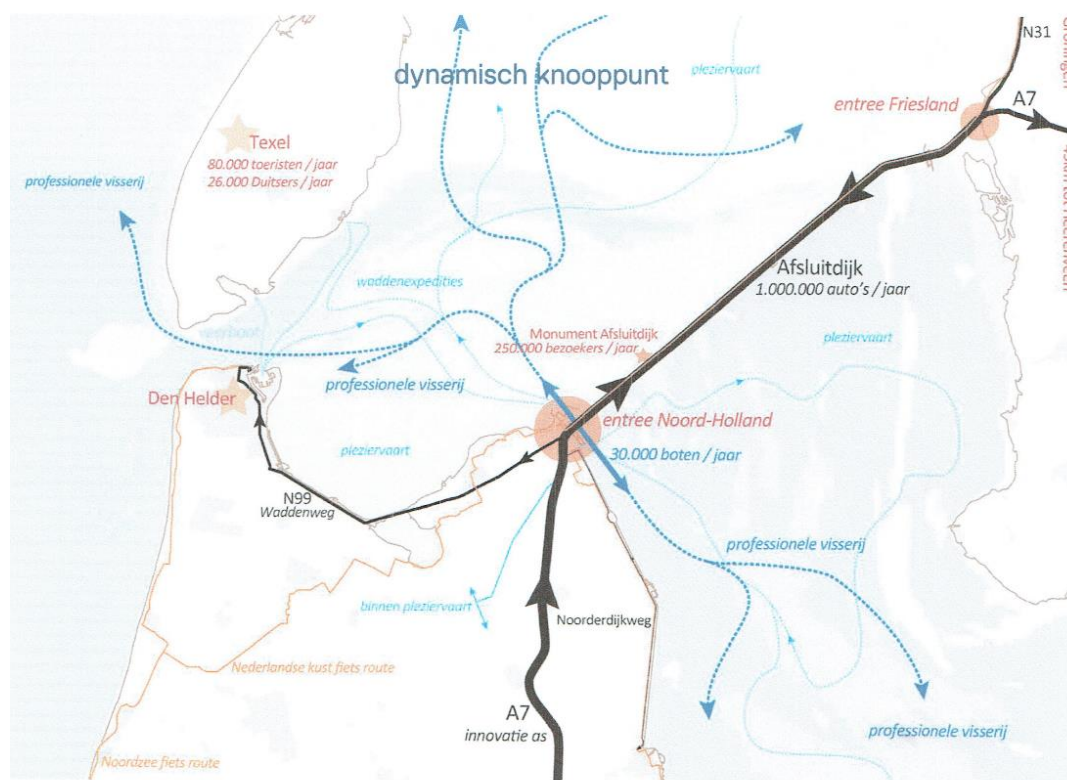
Geografische ligging haven

Van origine ligt Den Oever op het eiland Wieringen, zie ook onderstaande kaart (Figuur 2) uit 1915. Vanaf 1924 na het voltooiën van de Amsteldiepdiijk (ook wel korte Afsluitdijk) en de Afsluitdijk in 1933 is Wieringen en zo ook Den Oever meer verbonden met het vasteland, zowel met Noord-Holland als Friesland.

Figuur 2: Kaart Wieringen 1915 (topotijdreis.nl)

De navolgende kaart (Figuur 3) laat de huidige positie van Den Oever zien. De verbinding met het achterland maar ook de verkeersstromen die Den Oever jaarlijks passeren. Al met al is de haven nu een dynamisch knooppunt; tussen het IJsselmeer en het Waddengebied en het startpunt van de Afsluitdijk aan Westelijke kant.

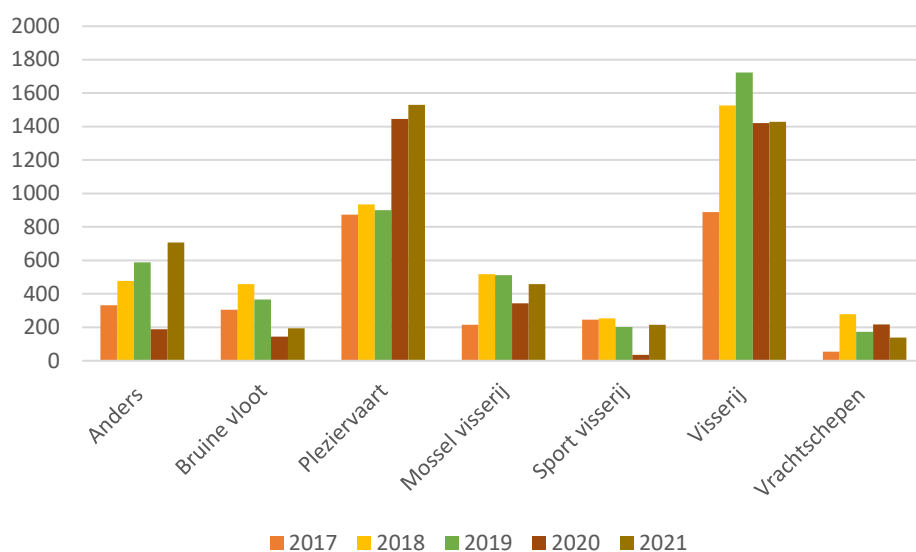
Figuur 3: Onderzoek van WRK-architecten naar de bereikbaarheid van de haven Den Oever (2017)

Haven algemeen

Met zo'n 100.000 geschatte jaarlijkse bezoekers, en een grote bedrijvigheid van industrie en visserij geldt de haven als één van de belangrijkste pijlers van Den Oever. Dit hoofdstuk gaat in op de ontwikkelingen op gebied van visserij, industrie, recreatie, natuur en internationale ontwikkelingen. Daarbij zijn in een bredere context onderstaande ontwikkelingen van belang:

- De door de gemeente verstrekte gegevens maken duidelijk dat de jaarlijkse tekorten op de exploitatie uit de gemeentelijke reserves worden aangevuld. Hiervoor is eerder een bruidsschat toegekend bij de overname van de haven van Rijkswaterstaat. Omdat inkomsten, en uitgaven niet voor de haven als geheel worden bijgehouden, is het lastig om een gedegen financiële analyse te maken van de exploitatie van de haven.
- Het contact tussen de gemeente en de gebruikers is betrekkelijk goed, hoewel uit de interviews met de betrokkenen veel opmerkingen kwamen over het trage proces rondom de nieuwe havenverordening. De betrokkenen vanuit de gemeente gaven aan dat het havenmanagementsysteem nog niet naar wens functioneert. Inmiddels is er een nieuw systeem wat voldoet aan de eisen.
- In 2018 is het Pact van Marum gesloten, waarin Waddenzeehavens en Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) concrete afspraken hebben gemaakt over de ontwikkeling van Waddenzeehavens voor de daaropvolgende jaren op economisch en ecologisch vlak. De insteek is dat havenontwikkeling hand in hand gaat met de bescherming van de Waddenzee. De wethouder van de gemeente Hollands Kroon heeft namens de haven het pact ondertekend.
- In de periode 2017-2019 is de dijkversterking gerealiseerd. Het doel hierbij was mede om de verbinding met het dorp te vergroten. Volgens de gesproken bewoners is dit gelukt, de nieuwe dijk met de treden nodigt uit om rondjes te lopen op de haven en is gezellig om op te zitten. Er is nu een periode van relatieve rust aangebroken; de werkzaamheden zijn afgerond.
- Om de bereikbaarheid te water van de haven te waarborgen zijn baggerwerkzaamheden (voor Den Oever o.a. in het Visjagersgatje) van groot belang. Hiervoor zijn contracten met Rijkswaterstaat en o.a. binnen het programma Waddenzeehavens wordt waddenbreed inzet gepleegd om het belang van de bereikbaarheid van de havens te benadrukken.
- De onderstaande tabel laat zien dat de bedrijvigheid van de visserij en pleziervaart het kloppend hart vormt van de haven, waarbij de pleziervaart in aantal aanmeringen flink is toegenomen sinds 2020. De sportvisserij laat een dalende trend zien, het aantal vrachtschepen is gezien het gebruik van de haven relatief hoog. Door betrokkenen worden vraagtekens gezet bij de betrouwbaarheid van deze gegevens; m.n. de tellingen op het gebied van recreatievaart lijken een overschatting.

Figuur 4: Het aantal aanmerende schepen per scheepstype in de haven Den Oever (bron: havenmeester Den Oever)

Visserij

Den Oever is een échte visserijhaven. De visserij bepaalt voor een groot deel het karakter en aanzien van de haven. Momenteel gebruiken circa 35-40 vissersschepen Den Oever als thuishaven en als plek waar zij laden en lossen. Daarvan vist het leeuwendeel (ca 75%) op garnalen. De overige visserij bestaat uit gemengde vissers (afwisselend garnaal en Noorse Kreeft), krabbenvissers (nu is dat nog één bedrijf, maar er komt nog één bij) en drie vissers vissen kleinschalig op paling, spiering en wolhandkrab. Er is een visafslag op de haven, die vijf mensen in vaste dienst heeft en circa 15 mensen als oproepkracht, en een Coöperatieve In- en verkoop Vereniging (C.I.V.) waar 20 mensen werken (waaronder ook oproepkrachten).

De aanwezige industrie en recreatie zijn voor een groot deel verbonden aan de visserij. Ook bewoners voelen zich sterk verbonden met de haven en de bedrijvigheid in het havengebied als cultuurhistorisch erfgoed in Den Oever; 'een wandelingetje in de haven 's avonds is een populaire tijdsbesteding' en de markt op zaterdag trekt veel bewoners naar de haven. Ook indirect waren bedrijven van oudsher, bijvoorbeeld de bakker en de slager/groenteboer deels afhankelijk van hun afzet aan de visserijsector.

In de afgelopen jaren is sprake van een sterke krimp van de visserijsector. Waar er eerder in de jaren '80 zo'n 100 schepen actief waren resteren er momenteel nog circa 40 vissersschepen. De teruggang zat vooral in traditionele boomkorvisserij op platvis en deels in de garnalenvisserij. De verwachting is dat de garnalenvloot de komende vijf jaar nog enigszins verkleint. Van ca. 3 bedrijven is vrijwel zeker dat ze gebruik gaan maken van de nieuw opengestelde saneringsregeling voor kotters. Naast de eerdergenoemde krabbenvisser zijn er ook twee ondernemers die overwegen om juist hun visserijactiviteiten uit te breiden, er kunnen dan twee nieuwe garnalenkotters bijkomen.

De vissers van Den Oever zullen zich moeten voorbereiden op stringenter regels voor de bescherming van de natuur van de Waddenzee. Dat vraagt om innovatie, ook in de garnalenvloot, die bijdraagt aan de vermindering van de effecten van de visserij. Zowel op natuur (soorten en habitats) als op het milieu (CO₂ en stikstof). De onzekerheid daarover helpt de vissers niet. De grootste uitdaging voor de vloot op de zeer korte termijn is om te voldoen aan de stringenter milieuregels. Nu is dat stikstof en daar kan op termijn CO₂ bijkomen. Dus aanpassingen van de motoren, plaatsen van katalysatoren of op termijn overstappen naar schone brandstoffen lijkt onvermijdelijk. Daarvoor is het wel nodig dat de visserijondernemers zekerheid

hebben dat ze ook op lange termijn visserij in de Waddenzee kunnen blijven uitoefenen. Zelfs die zekerheid kan nu nog niet worden geboden. Het is een verantwoordelijkheid van de overheden om daar duidelijkheid over te scheppen.

Het hoge brandstofgebruik maakt de garnalenvloot kwetsbaar voor hoge brandstofprijzen. Momenteel kunnen de kosten oplopen tot wel €6.000,- aan brandstof per tocht. De garnalenvissers zijn gewend om met onzekerheden om te gaan en weten dat magere jaren vaak toch weer worden afgewisseld door betere jaren. Dus men is gewend om buffers te hebben. Met het terugdringen van het brandstofverbruik snijdt het mes aan twee kanten, het leidt tot een reductie van uitstoot van stoffen en reduceert de kosten.

Een sterk punt van de visserij is dat vrijwel alle betrokkenen bij de haven van Den Oever aangeven veel waarde te hechten aan de visserij. En men aldus van mening is dat de visserij en Den Oever onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Die verbondenheid kan er ook toe leiden dat men de openheid heeft om nieuwe wegen in te slaan en andere vormen van visserij, zoals de demonstratievisserij en kleinschalige passieve visserij (visserij waarbij geen netten door het water gesleept worden, denk aan staande netten of korven) meer ruimte gaat bieden. Het ontwikkelen van mariene aquacultuur als nieuwe activiteit, zou met name met het kweken van wier de historie van Wieringen luister bijzetten, immers Wieringen was bekend voor het oogsten en drogen van wier. De C.I.V. heeft recent haar werkzaamheden verbreed en is gestart met een initiatief voor het duurzaam kweken van zeewier in de Eemshaven, als mogelijke toekomst voor vissers. Dit initiatief wordt voor een deel gefinancierd door het Waddenfonds. Helaas is er bij Den Oever op dit moment geen ruimte over voor dergelijke ontwikkelingen, omdat die veel ruimte in beslag nemen.

Gerelateerd aan de krimp in de visserijsector loopt ook de visafslag niet goed. Daar komt bij dat 17 van de 45 garnalenvissers uit Den Oever geen gebruik maken van hun 'eigen' visafslag. Zij lossen hun vangst bijvoorbeeld in Harlingen of Zoutkamp. Dat heeft ten dele te maken met kosten en logistiek, maar ingewijden binnen de sector geven aan dat de visafslagen in sommige andere havens het met de regels niet zo nauw nemen, waardoor de visser daar meer opbrengst krijgt. Een verschil dat kan oplopen tot wel 10%. Dat heeft vooral te maken hoeveel ondermaatse garnaal al dan niet wordt uitgezeefd. Omdat het hierbij om een handhavingsvraagstuk gaat, en het woord 'fraude' vaak valt, is burgemeester Van Dam bereid om het initiatief te nemen om hierover samen met andere burgemeesters en betrokken instanties in gesprek te gaan. De andere visafslagen herkennen zich overigens niet in bovenstaand beeld. Om de opbrengst te verhogen en concurrentiekrachtig te blijven werkt de visafslag van Den Oever aan ketenverkorting om kosten te besparen.

Industrie

Op het haventerrein van Den Oever is een aantal industriële ondernemingen gevestigd. Zij hebben een sterke binding met de haven. Veel bedrijven hebben recent geïnvesteerd in de gebouwen en waar mogelijk zijn zij ook grondeigenaar. De bedrijven zijn economisch gezond en innovatief. De bedrijven zijn verenigd in een industriegroep overleg, maar ze zoeken elkaar meestal pas op als er iets speelt. De bedrijven investeren in hun gebouwen en terreinen en bepalen daarmee ook het aanbeeld van de haven.

De ondernemers zijn niet meer enkel afhankelijk van de visserij, maar richten zich op een bredere maritieme markt. Ontwikkelingen rondom een haven zijn immers altijd dynamisch en bedrijven spelen hierop in. Zo leveren de bedrijven ook aan de recreatievaart, of zijn ze gericht op de internationale markt. Voor internationale oriëntatie is Den Oever zeer geschikt als middelpunt tussen Hamburg, Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen en op een relatief kleine afstand van Schiphol. De bedrijven leveren lokaal een bijdrage aan de werkgelegenheid in gemeente Hollands Kroon, bijvoorbeeld bij Sandfirden werken 60 werknemers.

De bedrijvigheid van de industrie zorgt ook voor veel vervoersbewegingen op de haven. Dat gaat niet altijd samen met de veiligheid van de bezoekers van de haven. De industrie wil graag ondernemen en als er te veel bezoekers in de haven zijn kan dat tot onveilige situaties leiden, omdat er dan te weinig ruimte is voor de leveranciers. Dit is een aandachtspunt bij de verdere ontwikkelingen op het gebied van recreatie en daar zit ook zorg bij een deel van de ondernemers die werkzaam zijn in de industrie. Een klein voordeel is wel dat de meeste bezoekers zich in de weekenden of hoogzomer manifesteren. Dat zijn dan wel de momenten waarop de bedrijvigheid minder intensief is. Daarnaast heeft de gemeente eerder al bestuurlijk aangegeven dat de haven van Den Oever primair een industrie- en visserijhaven is en dat zien de ondernemers graag gestand gedaan.

Er is momenteel geen binnenvaart die laadt en lost in de haven van Den Oever, maar hier zijn in het verleden wel eens aanvragen voor geweest, die destijds zijn afgewezen wegens gebrek aan ruimte in de haven.

De gemeente voert gesprekken met gebruikers over aanpassingen in de havenverordening. De gebruikers ervaren dit als een traag proces. Inmiddels is hier actie op ondernomen.

Recreatie

Binnen het uitvoeringsprogramma Waddengebied (Agenda voor het Waddengebied 2050) alsook de ambitie van het Waddenfonds wordt het belang uitgesproken van ontwikkeling van kwaliteitstoerisme langs de Wadden- en IJsselmeerkust van Noord-Holland. De beleving van havens en havenplaatsen speelt hierin een belangrijke rol. Toerisme kan als middel dienen om voorzieningen te onderhouden, erfgoed in stand te houden en openbaar vervoer te betalen. De ontwikkeling van meer toerisme rondom de haven van Den Oever zou hierin een bijdrage kunnen leveren.

Binnen het programma Waddenpoort is van 2010 tot 2022 gewerkt aan een grote ambitie: een toekomstbestendig en levendig Den Oever, een trekpleister voor bezoekers en een veilige haven voor inwoners. Veel projecten zijn onder dit programma gerealiseerd, zoals de loopbrug over de coupure. In gesprekken met betrokkenen blijkt dat er ook nog ruimte is voor verbetering, bijvoorbeeld in de ontwikkeling van de 'strip' als aantrekkelijke entree van de haven. Ook wordt er gesproken over het koesteren van de cultuurhistorie van de haven alsook het centrum van Den Oever. In het verleden zijn oude gebouwen, zoals de kerk, verkocht aan het Zuiderzeemuseum.

In de haven vinden, vooral op kleine schaal, verschillende activiteiten gericht op recreatie plaats zoals recreatieve visserij, zeilen op oude Wieringer Aken, de zeeverze vismarkt op zaterdagochtend, horeca, evenementen en pleziervaart. Er zijn historische wandeltochten over Wieringen die wandelaars meenemen door de haven zoals de 'verrassingstocht oude dorpen en holle weggetjes' en ook zijn er een aantal camperplaatsen op de haven. Deze worden als weinig aantrekkelijk ervaren vanwege de beperkte voorzieningen (geen toiletten).

In de Havenboet wordt voorlichting gegeven over de visserij van vroeger, aan passanten maar ook aan groepen en klassen vanuit basisscholen. Afgelopen jaar heeft de stichting Onderdak Nautisch Erfgoed Wieringen (ONEW) voor haar werkzaamheden de Van Waningprijs mogen ontvangen; 'ze hebben mogelijkheden gecreëerd om de nautische geschieden van Wieringen en haar schepen uitgebreid aan het grote publiek te presenteren'.

Er zijn momenteel drie schepen die toeristen meenemen op het Wad voor visserij, wadlopen en het spotten van zeehonden. De Groot recreatie heeft als grootste bedrijf nu 18-20 oproepkrachten en krijgt jaarlijks circa 10.000 mensen aan boord. De toekomst van deze bedrijven is onzeker, omdat vergunningen voor recreatieve visserij niet overdraagbaar zijn. Er wordt al gedurende langere tijd een dringend verzoek gedaan aan de overheid om voor deze ongewenste situatie een oplossing te bedenken, maar dat is tot op heden zonder resultaat gebleven. Recent heeft LNV deze vraag opnieuw opgepakt, ook naar aanleiding van verzoeken uit andere waddenregio's en het Waddenzeevisserijplatform. Het probleem is dus inmiddels opnieuw geagendeerd en LNV zoekt naar een oplossing. Het kan geen kwaad als ook vanuit Hollands Kroon een signaal wordt afgegeven dat het van belang is om voor deze specifieke ondernemers een oplossing te bereiken.

Eerder waren er circa 30 schepen gericht op de sportvisserij. Deze bedrijfstak is door de sterke achteruitgang van de visbestanden in de Waddenzee gedecimeerd. De recente ervaring van de visstand biedt mogelijk ook nieuw perspectief voor deze bedrijven. De aanbieders van recreatieve tochten richten zich nu op een meer volledig arrangement met een zo compleet mogelijke ervaring; denk aan een visserij excursie waarbij educatieve aspecten worden meegenomen (uitleg over de cultuurhistorie en ontwikkeling van visserij in Den Oever en hoe Den Oever zich verhoudt tot andere havens in het Waddengebied en in Nederland) en waarbij de deelnemers direct de producten kunnen proeven.

In de Waddenhaven is een aantal ligplaatsen voor pleziervaart aanwezig. In de haven van Den Oever kost deze € 2,00 per meter, wat duur is in vergelijking met de gemiddelde gemeentehaven waar ze tussen de € 1,25 en € 1,50 per meter kosten. De relatief hoge prijs is o.a. overeengekomen in afspraken met de jachthaven aan de IJsselmeer kant, zodat de gemeentehaven niet aantrekkelijker werd dan de jachthaven. Eerder is er een plan geweest voor de ontwikkeling van 400 ligplaatsen door een particulier, ook in de Waddenhaven. Het onderliggende onderzoek liet zien dat aanmerende pleziervaart circa €75 per nacht besteden in de plaats waar ze liggen. Maar dit plan werd door de gemeente tegengehouden en ook een kleiner plan voor 65 tijdelijke ligplaatsen in de Noorderhaven is niet uitgevoerd. Destijds werd deze ruimte nodig geacht voor de visserij. Je kunt je de vraag stellen of de recente ontwikkelingen in de visserij een heroverweging van dat besluit niet rechtvaardigen. Eerder waren er ook charterschepen die in Den Oever afmeerden, op de plek waar nu het dok van firma Luyt ligt. De reden waarom deze schepen niet langer de haven van Den Oever aandoen is niet bekend geworden in deze studie, maar het zou wel eens heel relevant kunnen zijn en verdient een verdere verkenning bij de toekomstvisie.

De zeeverre vismarkt die elke zaterdag plaatsvindt bij de visafslag is een unique selling point. De markt trekt met name mensen van buiten Den Oever. Maar ook bezoekers worden getrokken door de lokale producten en het eilandersgevoel. In goede jaren levert de markt € 30.000 winst op, wat een zeer klein aandeel in de omzet van de visafslag is.

Ook vindt een aantal evenementen plaats op de haven. Met name het Vistival en de Flora- en Visserijdagen trekken veel bezoekers. In 2022 waren bijvoorbeeld bij het Vistival 10.000 – 12.000 bezoekers aanwezig.

Een aantal ontwikkelingen (in verschillende fasen) op het gebied van recreatie en toerisme vindt nu plaats in Den Oever:

- Plannen voor de vestiging van een hotel: bij de entree van Den Oever naast het transferium vindt de ontwikkeling van een hotel met 100 kamers plaats. Het hotel heeft voornemen zich te focussen op zowel toeristen als zakelijke gasten.

- Rondje Waddenbaai: verkenning van de mogelijkheden voor een wandel- en fietsroute rondom de Waddenbaai, met een fietsveerverbinding tussen Den Oever en Oudeschild. Hiervoor wordt een IKW/Waddenfonds subsidieaanvraag ingediend.
- Herontwikkeling bus transferium Den Oever: het transferium wordt landschappelijk aantrekkelijker gemaakt, zodat de uitstraling past bij het eiland Wieringen (groen en met hoogteverschillen). Ook wordt de verbinding met het achterliggende gebied versterkt door een verbinding te maken met de Dekamarkt.
- Herinrichting Voorstraat: bestrating parkeerplekken, plaatsing klassieke lantarenpalen, picknickplekken, plaatsing landkaart Wieringen met QR-codes.
- Meer fiets- en wandelpaden.

Natuur

De haven van Den Oever is onderdeel van de kust van de Waddenzee, een waardevol deel van het Natura 2000-gebied dat vanwege haar status als grootste intergetijde gebied ter wereld, met bijbehorende dynamiek en biodiversiteit, ook als UNESCO werelderfgoed.

Er vindt verzanding van het Wad plaats, waarbij er plaatsen zijn waar eerder vijf meter water stond die nu droog staan. Het suppleren van zand bij de stranden van de Noordzee lijkt hiervan één van de oorzaken. Aan de andere kant laat het Wad juist hier ook goed haar flexibiliteit zien, ook de hogere plekken zitten nog steeds vol met leven en vormen interessante locaties voor natuurminnende bezoekers, niet in de laatste plaats vanwege de voorkomende vogels. In Den Oever doen de wulp, scholekster, tureluur en lepelaar het relatief goed.

Eén van de plekken waar de aanwas van slib een kwelder heeft gevormd is vlak ten Noordwesten van de haven, bij 'het Schor'. Hiermee is het foerageer areaal voor vogels uitgebreid. Het Schor is ook toegankelijk voor natuurbeleving, middels het Waddenbelevingspunt dat op de kop van de haven geplaatst is. Er vindt iedere maand een vogeltelling plaats.

Tot twee jaar terug was de zogenoemde 'banaan' (de leidam bij de Stevin sluizen) een waardevolle broedlocatie voor lepelaars, waar een kolonie van circa 100 lepelaars predator-vrij hun jongen grootbrachten. Door de verhoging van de dam is de lepelaarskolonie vertrokken en tot dusver zijn zij nog niet teruggekomen. Er zijn voldoende foerageerplaatsen, maar broedplaatsen vragen om andere eigenschappen. Rijkswaterstaat heeft recent het initiatief genomen voor de plaatsing van een vogelbroedponton als hoogwatervluchtplaats in het noordelijk deel van de Waddenhaven. Deze zal in 2024 worden gerealiseerd. Naast de Waddenzijde is er ook in de Zuiderhaven of de zogenoemde 'Hofmanshaven' waardevol areaal voor foeragerende vogels. Het is nog onduidelijk hoe dit gebied zich verder gaat ontwikkelen.

Natuurontwikkeling is tot dusver niet één van de kernpunten van de haven van Den Oever. Wel is de haven Ecoport gecertificeerd en onderdeel van het programma EcoShape Building with Nature. Echter profileert Den Oever zich niet als haven gericht op natuurontwikkeling. In het coalitieakkoord 2022-2026 wordt duurzaamheid wel als belangrijk speerpunt genoemd.

De overgang van zoet naar zout water is vanuit ecologisch opzicht interessant, omdat het productieve overgangsgebieden zijn waar relatief veel soorten voorkomen of zich er doorheen verplaatsen. Vooral met het oog op het beoogde herstel van de visstand hebben het ministerie van LNV en I&W aangekondigd bij alle majeure zoet-zout overgangen visserijvrije zones in te stellen. Deze maatregel is bedoeld om de vangst van migrerende vissoorten te voorkomen. De beoogde ingangsdatum van 2022 is tot nader order

uitgesteld. De verwachting is nu dat vanaf 2024 een visserijvrije zone van 1000 meter vanuit de spuikom geldt. Dat betekent dat een deel van de huidige spieringvisserij met fuiken niet langer meer is toegestaan. Er zijn inmiddels twee projecten gestart uit het Wieringerhoek programma: een vismigratietraject Den Helder – Den Oever (HHNK) en een onderzoek zoet-zout overgang bij de Stevin sluizen van Den Oever (Rijkswaterstaat).

Internationale ontwikkelingen in samenhang met de haven van Den Oever

Voor de toekomst van de haven zijn ook internationale ontwikkelingen van belang. De richting die in Europa wordt ingezet, moet in Den Oever gevolgd worden. Verschillende wet- en regelgeving vanuit Europa is daarbij relevant voor de haven van Den Oever:

- De **Europese Green Deal** zet in op nul-emissies in 2050, met een interim doelstelling op 55% vermindering van broeikasgasemissies in 2030.
- Het **Gemeenschappelijk Visserijbeleid** ondersteunt een betaalbaar visaanbod voor de consument, behoud van de werkgelegenheid voor de vissers en het beschermen van het (zee)milieu.
- In de richtlijn over **havenontvangstvoorzieningen** (Port Reception Facilities Directive) zijn doelen vastgesteld gericht op afvalverzameling van schepen (vast en vloeibaar), om zo vervuiling op zee te verkleinen. In Den Oever wordt hier bijvoorbeeld ook middels 'fishing for litter' op ingezet.
- **Toerismebeleid**: via toerismebeleid (verschillende richtlijnen) wordt in Europa ingezet op werkgelegenheid. De aandacht voor het milieu (duurzaam, verantwoord en ethisch toerisme) wordt steeds groter.

3. Vergelijkingsanalyse organisatie havens

Een analyse van de toekomst van de haven is niet alleen van belang voor de sectoren en bedrijvigheid die er speelt, in het licht van allerlei ontwikkelingen. Net zo belangrijk is hoe de organisatie van de haven belegd is, de governance. In die context is de analyse breder getrokken dan de organisatie van de haven van Den Oever zelf en is er ook gekeken naar hoe andere havens het beheer organiseren, hoe de relatie met de gemeente is en in hoeverre er wordt ingezet op het aantrekken van toeristen. Met deze vragen is een rondje langs de havens van Lauwersoog, Urk, Oudeschild en Harlingen gemaakt.

1. Lauwersoog

De haven van Lauwersoog is al sinds 1997 georganiseerd als een havenbedrijf, met als aandeelhouders de gemeenten Het Hogeland en Noordoost Friesland en de visafslag. Daarbinnen is het van belang dat de juiste kennis aanwezig is over wetgeving, faciliteiten, subsidies.

De directeur van een havenbedrijf kan, naast de overheden en aandeelhouders, een grote rol hebben als aanjager van ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid of toerisme. In Lauwersoog zijn, mede dankzij de kennis van de havendirecteur, projecten uitgevoerd waarbij zonnepanelen op bedrijfspanden en drijvende steigers voor passanten zijn aangelegd. Daarbij is het van belang om als gemeente of als havenbedrijf in te spelen op kansen die langskomen. Zaken die voor ondernemers interessant zijn kunnen tot uitvoering worden gebracht, waarna het afgerond wordt tot een nieuw onderwerp zich aandient. Zo wordt de energie in de samenwerking behouden. De exploitatie van het havenbedrijf Lauwersoog is niet kostendekkend als het aankomt op infrastructurele investeringen en afschrijvingen. Voor grote investeringen moet de gemeente een bijdrage doen, hiermee blijft ook het publieke belang van de haven geborgd. De publieke belangen en daarmee ook de politieke belangen zijn meer tijdsafhankelijk dan zakelijke belangen en daar kan het havenbedrijf tussen laveren.

In Lauwersoog is gekozen om zich meer te richten op toeristen. De geplande bouw van het UNESCO Werelderfgoedcentrum alsook het verplaatsen van het zeehondencentrum Pieterburen dragen hieraan bij. Ook is er sinds vorig jaar een hotel dat erg goed loopt. Het valt op dat als er door de gemeente eenmaal richting is gekozen dit pad meestal wordt doorgezet, ook op basis van bestuurlijk draagvlak. Naast toerisme moet er ook serieus rekening worden gehouden met de visserij en daaraan gerelateerde werkzaamheden. Deze sector moet ook ruimte houden om in te kunnen spelen op ontwikkelingen. Ook de visserij in Lauwersoog ziet positief uit naar toerisme, maar het mag niet gaan schuren. Om de verschillende activiteiten en belangen tegemoet te komen die op een haven spelen kan een duidelijke scheiding tussen bedrijvigheid en toerisme en recreatieruimte bieden. Deze activiteiten gaan niet altijd samen (denk bijvoorbeeld aan geluidsoverlast). Tegelijkertijd moet waar mogelijk de ontmoeting tussen visserij-ondernemers en toeristen mogelijk gemaakt worden.

Voor Den Oever wordt aangeraden om voor de toekomstige organisatie de financiële onderbouwing als basis te nemen. Daarnaast zijn er specifieke kansen voor toerisme in Den Oever, omdat de lijn met de randstad kort is, waardoor er een enorme markt is qua dagtoerisme. Ook is het zo mogelijk om de toeristische druk op de Noordzeekust te verminderen.

2. Harlingen

De haven van Harlingen is sinds vijf jaar een overheidsbedrijf, waarbij de gemeente Harlingen de enige aandeelhouder is. De exploitatie van de haven wordt georganiseerd door het havenbedrijf, waarbij de gemeente financiële verantwoording draagt voor de Willemshaven en de toeristische bestemming aldaar, zodat het havenbedrijf rendabel is. Mogelijk zou een tweede aandeelhouder nog aanvullende belangen, bijvoorbeeld vanuit het bedrijfsleven, in kunnen brengen.

Door de organisatievorm te geven binnen een havenbedrijf is de slagkracht vergroot en kan binnen een kleine organisatie professioneel gewerkt worden, op meer afstand van de politiek. Daardoor is het aantrekkelijker voor bedrijven om zich te vestigen op de haven en zijn de inkomsten verhoogd. Er is gekozen voor een brede insteek, waarbij verschillende activiteiten gecombineerd worden. Zo zijn de opbrengsten ook verspreid en is het risico minder groot wanneer het met een bepaalde sector minder goed gaat.

De gemeente heeft er specifiek voor gekozen om zelf de verantwoordelijkheid over de toeristische haven te houden. Dit deel is verliesgevend, maar dient wel andere publieke belangen; ze levert een bijdrage aan het positieve beeld van Harlingen en levert indirect werkgelegenheid op in bijvoorbeeld de horeca.

Het zou mogelijk zijn om in Den Oever ook een havenbedrijf op te richten, maar hierbij komen ook allerlei andere zaken kijken zoals aandeelhoudervergaderingen en allerlei administratieve lasten. Wellicht is een tussenvorm mogelijk waarin een ondernemende havendirecteur/regisseur wordt aangewezen die met een kleine slagvaardige groep aan de haven werkt. Hij of zij moet dan wel ruimte krijgen om te opereren.

3. Oudeschild

Tot 2008 was de haven van Oudeschild een Rijkshaven, waarna het gedwongen overging op de gemeente. Tot 2020 was de visserijcoöperatie nog eigenaar van alle faciliteiten, zoals de walstroom en afvalvoorzieningen. Eerder is ook geprobeerd om een havenbedrijf op te richten, dit werd door de gemeente afgehouden.

De afgelopen jaren was er een ondernemende havendirecteur aangesteld vanuit de gemeente, die o.a. voor de vernieuwing van de walstroom systemen heeft gezorgd. Sinds 2020 is dit ook de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Het is van belang om als gemeente de haven voldoende ruimte te bieden en degene die hiervoor verantwoordelijk is, bijvoorbeeld de havendirecteur ook mandaat te geven. Daarnaast kan bijvoorbeeld de visserij ondersteund worden door voorwaarden te scheppen waarbij lokale ondernemers voordeel hebben boven ondernemers van buiten de gemeente. Denk aan voorwaarden op het gebied van leveren van brandstof.

Het hebben van een visserijhaven heeft ook meerwaarde voor het publiek belang, het trekt toeristen aan en is een belangrijke kern van de lokale gemeenschap.

4. Urk

De haven van Urk is een gemeentehaven. Vroeger was Urk puur een visserijhaven. Eind jaren '60 begin jaren '70 werden de grotere kotters echter te groot om door de sluis van het IJsselmeer te komen; ze kwamen niet meer naar Urk.

Eenzijds bleef Urk een visserijstad, ook door de grote Noordzee visafslag die naar het industrieterrein werd verplaatst en waar over land nog steeds veel vis wordt verhandeld. Anderzijds hield de gemeente vast aan watergebonden activiteiten in de haven die economisch gebonden zijn aan de gemeente Urk.

Met de tijd werd dit meer losgelaten en kwam er meer ruimte voor toerisme; terrassen op de haven, éénrichtingsverkeer, historische componenten (zoals de oude Wieringer Aken) kregen meer ruimte. De gemeente heeft hierin de transitie langzaam vormgegeven en gebruik gemaakt van kansen die op hun pad kwamen en de invulling van bestemmingsvergunningen.

Inmiddels wordt er ingeschat dat er ongeveer 400.000 bezoekers per jaar op de haven komen; mensen komen af op de haven en het oude centrum, gebruiken Urk als uitvalsbasis om andere plekken in Nederland te bezoeken of worden getrokken door het Christelijke karakter van de stad. Er wordt dus op verschillende doelgroepen ingespeeld.

Ook Den Oever heeft kansen op dit gebied; de centrale ligging, het eilandgevoel, de rust, de zee en het karakter van de mensen. Wees creatief, zie je kansen en maak er gebruik van!

4. Advies toekomst haven van Den Oever

De haven van Den Oever bevindt zich in een dynamische periode, waarin er met name op de visserijsector veel afkomt. Juist in deze roerige tijden is de rol van de gemeente van groot belang voor de toekomst van de haven. Voor de gemeente zijn verschillende adviezen geformuleerd, die zich focussen op vier onderwerpen:

- 1) Interne organisatie van de gemeente: daadkracht en regie
- 2) Behouden van industriële en visserij gerelateerde activiteiten
- 3) Versterken van toeristische sector
- 4) De haven in verbinding met haar omgeving

1

Organisatie van de gemeente: daadkracht en regie

Alweer een gesprek over de toekomst van de haven? 'Wat gebeurt er met de uitkomst van dit onderzoek?' Veel voorkomende reacties tijdens de gesprekken met betrokkenen van de haven van Den Oever. De toekomst gaat velen aan het hart, ideeën zijn er te over. Tegelijkertijd heerst er het gevoel dat er door de gemeente geen actie wordt ondernomen, de vertaling naar uitvoering is van essentieel belang. Ons belangrijkste advies is dan ook: breng de kernwaarden 'lef' en 'innovatie' van de gemeente Hollandse Kroon in de praktijk, juist bij de haven van Den Oever. Ga aan de slag met de opgehaalde ideeën door de voortgang terug te koppelen, of nóg beter, zichtbaar te maken. De haven van Den Oever is in gemeentelijk beheer; daar horen verantwoordelijkheden bij.

Organisatie

Het organiseren van slagkracht en sturing binnen de gemeente is een cruciale randvoorwaarde om de haven tot haar recht te laten komen. Wij raden aan om een havenorganisatie met een gecoördineerd havenoverleg op te zetten. Werk met een gezamenlijke ambitie; kies een ontwikkelrichting vanuit de gemeente en houdt hierbij een directe lijn met de wethouder, zodat er voldoende verantwoordelijkheid en mandaat belegd is in het havenoverleg. Ook planmatige ontwikkelingen kunnen meer vanuit één visie plaatsvinden, i.p.v. enkel mee te koppelen met andere ontwikkelingen (riolering, straatwerk, verlichting etc.). Dit kan bijvoorbeeld samenkomen in een integraal havenbeheerplan.

Als onderdeel van de havenorganisatie kan een onafhankelijke havendirecteur/regisseur aangesteld worden. Hij/zij is aanjager van ontwikkelingen, zowel op gebied van visserij en industrie als toerisme en duurzaamheid. Degene die hiervoor wordt aangetrokken moet voldoende binding hebben met de haven en het gebied, maar kennis hebben over gemeentelijke beleidstrajecten en subsidiemogelijkheden. De belangrijkste rol van de havendirecteur/regisseur is om binnen de gekozen ontwikkelrichting tot uitvoering te komen. Hiervoor moet de havendirecteur/regisseur voldoende mandaat hebben. Om verschillende belangen, zoals die van natuurorganisaties en ondernemers bij elkaar te brengen is het bovendien behulpzaam om een geschikt persoon aan het hoofd te hebben: charismatisch en met een missie, die de politiek weet te verstaan en gevoel heeft voor de gemeenschap van Den Oever.

De gemeentelijke organisatie richt zich op het verkrijgen van lokale steun voor haar activiteiten. Dat uit zich door ondernemers beter te betrekken en te ondersteunen. Een manier om de gemeenschap te betrekken bij de haven is middels een klankbordgroep die wordt gevraagd om actief mee te denken en te adviseren over ontwikkelingen. Daarvoor is een diverse samenstelling nodig, zonder de groep te groot te maken. De klankbordgroep wordt officieel door de gemeente benoemd, om hen voldoende status te verlenen. O.a. voor de Waddenzee Werelderfgoed ambassadeurs voorzien we een rol binnen deze klankbordgroep. Betrek ook specifiek jongeren in dit proces, zij hebben het meeste belang bij de toekomst van de haven, die immers ook hun toekomst betreft. De klankbordgroep heeft een koppelfunctie, zowel naar de gemeenteraad als naar bewoners.

Financiën

Binnen de gemeente dient aanvullend budget vrijgemaakt te worden om te investeren in de brede ontwikkeling van een toekomstbestendige haven. Neem vanuit de gemeente regie en gebruik de beschikbare stevige financiële reserves hiervoor. Over het algemeen, zo blijkt uit de havenanalyse, is exploitatie van een haven niet kostendekkend, zo ook in Den Oever. Met name als het gaat om toerisme is het zaak dat gemeenten bijspringen om een haven in het publieke belang te ondersteunen. Dit levert veel indirect positieve effecten op voor de gemeenschap.

Een beter georganiseerde haven administratie, met gedetailleerde uitsplitsing van posten kan meer inzicht geven in economische kansen. Deze data kunnen gebruikt worden om te analyseren welke onderdelen mogelijk beter renderen. Ook kan over de tijd ge-experimenteert worden door kleine aanpassingen te doen en de effecten hiervan te meten (denk bijvoorbeeld aan het weer gratis ter beschikking stellen van de camperplaatsen, misschien levert dat meer op dan de huidige situatie).

Aanvullend op het budget dat vanuit de gemeente beschikbaar wordt gesteld voor de haven zien we de volgende kansen voor financiële ondersteuning middels subsidies:

- Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling 'Leader'
- Europees Maritiem Visserij en Aquacultuur Fonds
- Investeringskader Waddengebied (voor majeure opgaven)
- Programmatische Aanpak Grote Wateren
- Waddenfonds (voor thematische tenderopenstellingen)
- Regiodeals

2

Visserij en industrie: draag zorg voor de bestaande bedrijvigheid

Visserij en industrie

De bedrijvigheid op de haven van Den Oever, zowel gerelateerd aan de visserij als op zichzelf staand, is van grote waarde. Zij zorgt voor werkgelegenheid en zichtbare activiteiten, die karakteristiek zijn voor een gezonde haven. De gemeente moet ervoor zorgen dat zij weet wat deze ondernemers, die veelal internationaal opereren, bezighoudt en wat hun wensen zijn. Zorg dat de randvoorwaarden op orde zijn, zoals een vastgestelde havenverordening, zodat de ondernemers weten waar ze aan toe zijn. Betrek deze ondernemers ook bij toekomstige planvorming en ontwikkeling van het havengebied. Zorg dat ze zich

gehoord voelen en duurzaam aanwezig willen blijven. Aanpassingen aan de haven voor bijvoorbeeld recreatie dienen te worden getoetst op mogelijke effecten op de bedrijfsvoering van de aanwezige bedrijven. Heb daarbij ook oog voor het feit dat de werknemers van deze bedrijven zelf wellicht ook graag gebruik maken van nieuwe voorzieningen (aantrekkelijke lunchwandeling, horeca) en het daarmee juist de bedrijven helpt.

Invloed op verschillende schaalniveaus

De visserij staat voor de opgave om verder te verduurzamen. Zo'n transitie is voorwaardelijk om in en rond het Wad te kunnen blijven opereren. De sector heeft hulp nodig om die stap te kunnen zetten. Die hulp kan door de overheden worden geboden. Dat kan in de vorm van steunmaatregelen om te verduurzamen en door de visserijondernemers zoveel als mogelijk zekerheid te bieden dat investeringen ook daadwerkelijk lonen. De gemeente Hollands Kroon oefent via het Bestuurlijk Platform Visserij van Nederlandse kustgemeenten invloed uit op de landelijke politiek. Er lopen ook directe lijnen naar provincie en naar het rijk.

Een regulier overleg tussen de gemeente en de visserij helpt om de kaders over en weer te duiden en goed neer te zetten wat de visserij echt nodig heeft. Onze aanbeveling is om daarnaast het gesprek tussen de vissers en de andere ondernemers van Den Oever te organiseren en te ondersteunen. De vissers van Den Oever vormen samen met de Texelaars en de vissers van Den Helder een herkenbare groep. Het zijn bedrijven die vooruitdenken, van nature innovatief denken en handelen en bereid zijn om te investeren. Omdat de garnalenvisserij zo dominant aanwezig is dient daar de slag te worden gemaakt. Een omslag naar meer duurzame vistechnieken en schepen. De Hoovercran (een zwevend vistuig dat met de puls werkt) in combinatie met een milieuvriendelijke voortstuwing kan daarbij als vergezicht gelden. Heel krachtig hierbij is dat de industrie op Den Oever de Wieringer vloot in deze transitie direct van dienst kan zijn. Die verbinding wordt nu nog te weinig collectief gelegd. Ontwikkel samen een perspectief voor de garnalenvisserij waar de lokale bedrijven zo veel als mogelijk aan willen bijdragen. Den Oever als kennis en expertisecentrum voor de garnalenvisserij van de toekomst. Een broedplaats voor nieuwe ideeën die de visserij modern en vitaal houdt.

Concrete ontwikkelrichtingen visserij

Verder zien we de volgende ontwikkelrichtingen voor een toekomstbestendige visserij

- Meer dagvers en lokaal afzetten van visproducten; in de regio en het achterland, wellicht gecombineerd met ecotoerisme. Hiervoor is o.a. promotie nodig, daar kun je als gemeente in faciliteren. Kleinschalige dagvisserij past bij dit beeld.
- Milieumaatregelen doorvoeren in de visserij, bij voorkeur in samenwerking met de lokale industrie, zoals nieuwe motoren, katalysatoren en op de lange termijn het stimuleren van elektrisch varen.
- Inzet op alternatieve, duurzame vistechnieken, zoals passieve visserij, of als het op de langere termijn mogelijk blijkt een herinstructie van de pulsvisserij op de garnaal. De volgende generatie zal op een andere manier vissen.
- Om de visafslag te ondersteunen kan een gesprek tussen de verschillende wethouders van Den Oever, Zoutkamp en Harlingen gestart worden. Welke activiteiten lenen zich voor verplaatsing naar de visafslag? Kan de gemeente een actieve rol op zich nemen om vis- en garnalen verwerkende bedrijven over te halen om zich in Den Oever te vestigen?
- Verder in samenspraak met de visafslag en de visserijorganisaties ervoor zorgen alle garnalenvissers uit Den Oever ook bij de visafslag Den Oever gaan lossen.

- Kansen voor uitbreiding kleinschalige visserij en viskweek verkennen. Initiatieven voor kweek van wieren als zeesla ondervinden thans weinig steun bij de gemeente. Inrichting van een spui kom op termijn als visserijvrije zone helpt de kleinschalige visserij niet. Dit gaat dan vooral over de spieringvisserij en visserij op paling. Met oog op voortbestaan kleinschalige vissers dienen daar alternatieven voor te worden gezocht.
- Stimuleren en continueren van de demonstratievisserij. Dit zijn visserijbedrijven die hun inkomen verdienen door toeristen mee de Waddenzee op te nemen en de visserij te tonen. Deze bedrijven beschikken veelal over een complete set aan visserij vergunningen. Vaak zijn ze ook onderdeel van de Europese regelgeving en dienen ook aan alle vereisten van dien te voorzien (zoals logboekverplichting). De beperkte overdraagbaarheid van de sleepnetvergunning hindert de opvolging van bedrijven. Hierbij kan de gemeente aansluiten op een lopend Waddenbreed initiatief.

3

Toerisme: verzilver de kansen die er liggen!

Er zijn tal van kansen voor toerisme in de haven van Den Oever, daar zijn alle betrokkenen het over eens. De locatie (Waddenzee, IJsselmeer, relatief dicht bij Amsterdam) alsook de identiteit van de haven (visserij en industrie, verbinding met de natuur), maken de haven van Den Oever in potentie een interessante plek voor recreatie. Ondanks het grote aantal passanten via weg en water is het aantal recreanten momenteel beperkt, daar kan verandering in komen.

De sleutel voor het aantrekken van bezoekers ligt enerzijds in kleine (fysieke) ingrepen om de haven aantrekkelijker te maken voor bezoekers. Anderzijds is het van belang om de haven beter te profileren en onder de aandacht te brengen; kies vanuit de gemeente een richting en zorg voor een sterk promotieplan.

Profilering recreatie haven Den Oever

De haven van Den Oever kan beter op de kaart gezet worden. Het opbouwen van een positief imago voor recreatie vraagt tijd en investeringen. Daarvoor kan een promotieplan worden opgesteld met daarin een ontwikkelrichting. Kernwaarden die bij de haven horen zijn 'rust aan de rand' en 'bedrijvigheid in de kern'. We raden aan om in te zetten op een imago dat de rijke mix aan bestaande activiteiten beter voor het voetlicht brengt:

- Visserij: de identiteit van de haven van Den Oever als visserijhaven maakt haar aantrekkelijk voor bezoekers. Er zijn vissersschepen te zien en de markt bij de visafslag maakt de link tussen recreanten en de visserij tastbaar. Recreanten kunnen ook zelf met vissers het Wad op.
- Industrie: de bedrijvigheid op de haven geeft haar een stoer karakter. Er kan meer informatie worden verstrekt over de typen bedrijven op de haven. Ook de informatievoorziening over de verbondenheid van de industrie met het beheer van de Afsluitdijk kan versterkt worden.
- Natuur: bezoekers kunnen worden meegenomen de natuur in. Het Wad op en langs de randen van het Schor. Vergroot de beleving bijvoorbeeld via onderwatercamera's, broedeilanden, of de herintroductie van zeegras bij het Balgzand.
- Watersport: maak meer ruimte voor zeilrecreatie (zowel pleziervaart als bruine vloot). Over Den Oever wordt gecommuniceerd als watersportstad.

Bestaande evenementen zoals het Vistival en de Flora- en Visserijdagen zijn nu al van groot belang voor de aanloop en bekendheid van de haven. Blijf vanuit de gemeente betrokken bij deze evenementen om te waarborgen dat ze plaats kunnen vinden. Waar mogelijk kunnen ook nieuwe evenementen naar Den Oever worden getrokken om naamsbekendheid te creëren. Zo wordt er al gewerkt met de organisatie van Sail Den Helder 2023 en kan er mogelijk een museum in Den Oever opgericht worden. Ook kan de relatie versterkt worden met het Kazemattenmuseum op de Afsluitdijk, om ook toeristen de bunkers bij de haven te laten bezoeken.

Op het gebied van informatievoorziening en educatie is nog winst te behalen. Het gaat dan om de aandacht die informatiepunten zoals het voormalige VVV – nu Holland boven Amsterdam – aan de haven van Den Oever geven. En opname van de haven Den Oever in de havengids Noord-Holland.

Figuur 6: Voorbeeld van informatieve bebording bij de haven Den Helder

Kleine ingrepen voor een toeristisch aantrekkelijke haven

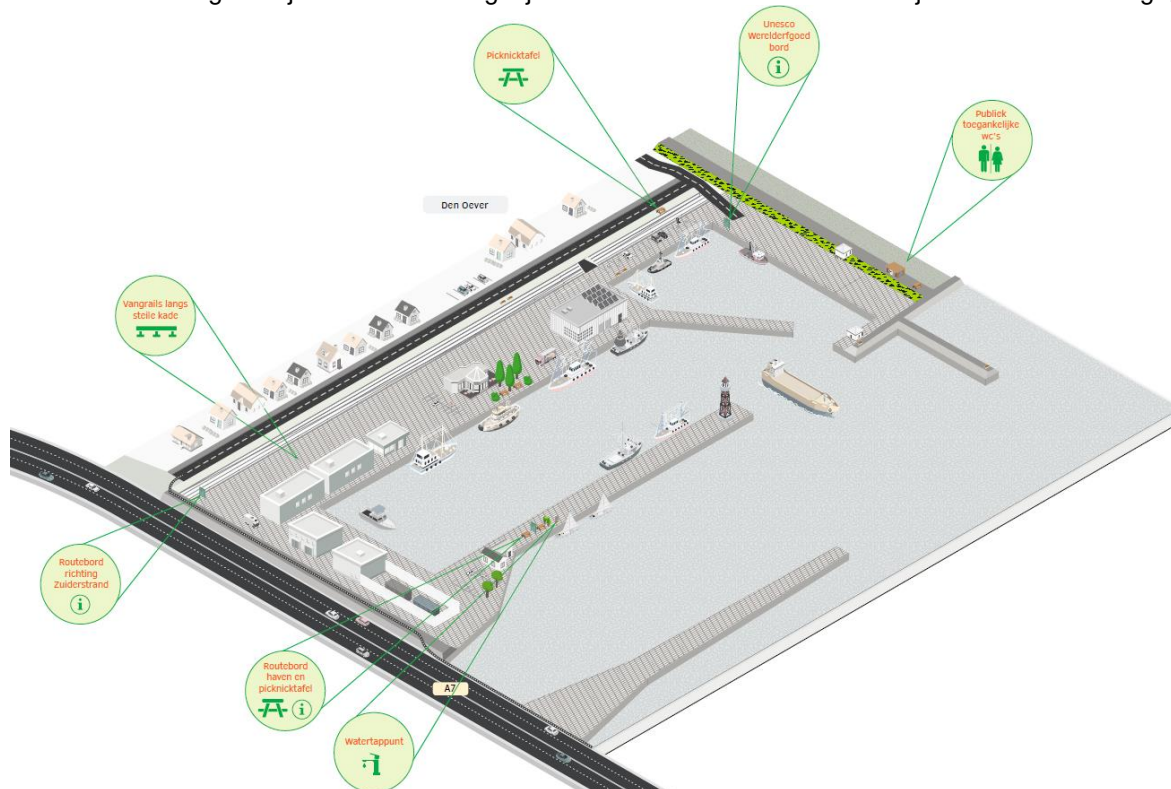
Op de haven is op verschillende manieren aandacht besteed aan het aantrekken of vasthouden van recreanten. Het gaat o.a. om een aansprekend kunstwerk, er zijn verschillende informatieborden en een historische hoek met oude Wieringer Aken bij het Havenboet. Aanvullend zijn nog verschillende ingrepen mogelijk om de haven toeristisch aantrekkelijker te maken:

- Plaatsing van een Unesco Werelderfgoed bord bij de haven, om de verbinding met het Waddengebied duidelijk te maken.
- Duidelijke bewegwijzering voor toeristen, naar de haven en binnen de haven. Dit helpt om bezoekers naar de juiste plekken te dirigeren, maar versterkt ook de verbinding van de haven met het dorp en bijvoorbeeld het Zuiderstrand. Daarin kan een voorbeeld worden genomen aan bijvoorbeeld de informatievoorziening bij de haven van Den Helder bij Willemsoord (figuur 6).
- Verlaging van de parkeerkosten voor camperplaatsen dan wel een verbetering van de beschikbare faciliteiten voor campers. Zodat deze de haven weer weten te vinden. Een prijsverlaging biedt waarschijnlijk veel secundaire inkomsten, bijvoorbeeld voor de horeca en de supermarkt.
- Evaluatie van de prijsafspraken jachthaven: de huidige prijs is niet in verhouding met de beschikbare faciliteiten.
- Zorg dat de toiletten op de haven toegankelijk zijn voor bezoekers en gemakkelijk bereikbaar.
- Picknickplekken of bankjes, zodat aanvullend op de traptreden op de dijk nog andere zitplaatsen op de haven zijn.
- Handgrepen bij de trap naar de dijk. En gele strepen langs de randen, om te behoeden dat mensen van de dijk vallen.
- Mogelijkheid om bij watertappunten als bezoeker je flesje te vullen. Nu kan hier alleen per kuub water ingeslagen worden.

- Om de veiligheid te waarborgen op de haven kunnen op bepaalde plekken vangrails worden aangebracht. Specifiek bijvoorbeeld bij de steile kade afdeling achter Sandfirden de haven op.
- Bij de verbreding van de oostelijke kade is de bocht in de zuidoostelijke hoek van de haven niet goed ingericht. Hier is een hersteloperatie nodig zodat de oostelijke kade goed bereikbaar blijft.

In onderstaand figuur zijn een aantal mogelijkheden om de haven aantrekkelijker te maken weergegeven.

Figuur 7: Mogelijkheden voor kleine ingrepen in de haven van Den Oever

4

De haven in verbinding met haar omgeving

Directe omgeving: het dorp Den Oever en de Afsluitdijk

Van oudsher hebben de bewoners en ondernemers van Den Oever een sterke verbinding met de haven. Die verbinding is er nog steeds, maar die kan sterker; het potentieel van de haven op gebied van toerisme en bedrijvigheid kan beter benut worden. Dat komt ten goede aan het woon- en leefklimaat in het dorp en de toekomstige ontwikkeling van de haven. Het gaat dan om bijvoorbeeld de groenvoorziening in het dorp en op de haven, maar ook om het oude pand van de Dekamarkt die vlak bij de haven ligt een passende herbestemming te geven. De ambities van de gemeente voor de haven kunnen hierin meegenomen worden. Faciliteer bijvoorbeeld recreatieve ondernemers om de ruimte die beschikbaar is te gebruiken. Ook de unieke werkzaamheden die vanuit Den Oever voor de Afsluitdijk plaatsvinden dragen bij aan het karakter van het dorp en de haven. Er zijn kansen om gerelateerd aan het reguliere beheer en onderhoud van de Afsluitdijk extra werkgelegenheid in Den Oever te realiseren.

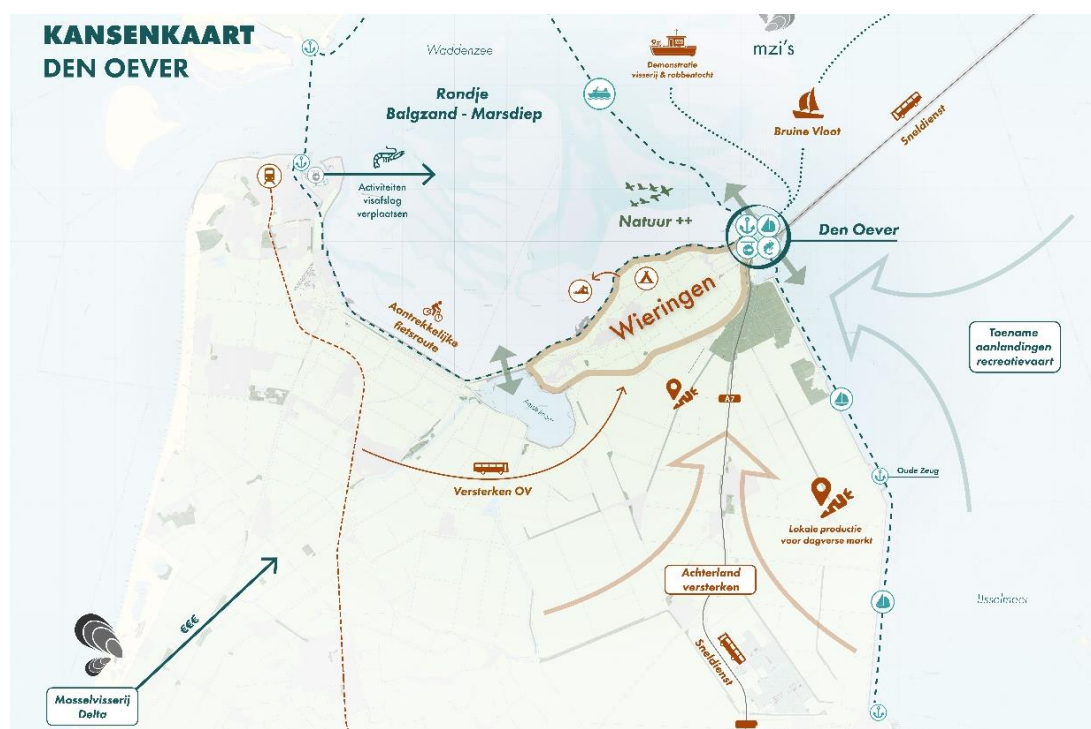

Samenvattend raden we aan om de haven binnen haar directe omgeving tot haar recht te laten komen. Een gedragen omgevingsvisie die wordt opgesteld door de nog te creëren nieuwe havenorganisatie (zie het eerste advies), kan een belangrijke bijdrage leveren aan de positie van de toekomstbestendige haven in samenhang met haar omgeving.

De haven in de context van Wieringen en het Waddengebied

Ook breder binnen het Waddengebied heeft de haven een functie; het ontlasten van de Waddeneilanden als het aankomt op toerisme, zonder zich daarbij te richten op het massatoerisme. En waarop onderscheid je als haven in verhouding tot andere havensteden? De sterke industrietak met bijbehorende werkgelegenheid met een focus op duurzame innovaties; stikstofvrije motoren, recycling van visnetten, omgaan met invasieve soorten biedt daarvoor prima aanknopingspunten.

In onderstaande kansenkaart (Figuur 8) worden mogelijkheden getoond die de positie van de haven in de regio kenmerken en kunnen versterken. Belangrijk aspect daarbij is de bereikbaarheid van de haven van Den Oever. Investeren in openbaar vervoer over land en het versterken van aanvoerlijnen over het water zal de bezoekersaantallen zeker verhogen. Verder kan het verhaal van Wieringen en de lokale producten van Den Oever zorgen voor meer regionale eenheid en trots op het gebied creëren bij de lokale bewoners. Denk aan het koppelen van de verkoop van streekproducten bij de verse vismarkt. Het toerisme, waarbij bezoekers zowel een wadbeleving als het eilandgevoel kunnen ervaren, biedt veel perspectief. Zeker als ook in de kwelders en kustwater overgangsgebieden wordt geïnvesteerd in natuurherstel. Het open Noord-Hollands landschap kent haar eigen identiteit en schoonheid, maar dat laat onverlet dat vooral de fietsrecreatie wel extra aandacht behoeft om het aantrekkelijker te maken om langere afstanden af te leggen in dit gebied. Zoals eerder vermeld, kampt de hele Nederlandse visserijsector met krimp, maar liggen er mogelijk positieve ontwikkelingen in het verschiet ten aanzien van visserij. De handel en visverwerking in Den Oever kunnen zich bijvoorbeeld meer op krab en kreeft richten. Daarnaast moet onderzocht worden in hoeverre de mosselvisserij en mosselzaadinvanginstallaties nog meer van economische betekenis kunnen zijn voor de gemeenschap.

Figuur 8: kansenkaart Den Oever

Bijlage 1: Literatuuroverzicht

De volgende literatuur is, ter onderbouwing van de rapportage, geraadpleegd:

- Agenda voor het Waddengebied 2050
- De ontmoeting van werelden – ambitiedocument Waddenpoort Den Oever gemeente Hollands Kroon
- Europese Green Deal
- Gedragscode soortenbescherming gemeenten
- Gemeenschappelijk Visserijbeleid
- Kustvisie IJsselmeer kust 'Aan 't meer 2030'
- Manifest WaddenBalans 2022
- Marketingonderzoek waarden haven Den Oever
- Port Reception Facilities Directive
- Programma Waddenzeehavens
- PPT-werksessie rondje Waddenbaai 2022
- Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
- Samenwerkingsagenda Kop van Noord-Holland 2022-2025
- Scenariostudie Amstelmeer Waterrijk
- Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026, concept 0.7
- Visie recreatie en toerisme provincie Noord-Holland
- Visie waterrecreatie provincie Noord-Holland
- Waddenpoort nieuwsbrief

Bijlage 2: Overzicht afgenomen interviews

Organisatie	Personen
Gemeente Hollands Kroon	Gemma Rotgans en Lotte van Nispen
Gemeente Hollands Kroon	Jan Metselaar Martien Keppel
Gemeente Hollands Kroon	Theo Meskers
Visafslag Den Oever	Jan van de Wiel Henk van Zanten
Sandfirden Technics	Bart Bakker
C.I.V. Collectieve Inkoop Vereniging Scheepsbenodigdheden	Sander van Rijswijk
Wieringermuseum	André Lont
Vereniging Waddenzeegemeenten	Arjen Bosch
Provincie Noord-Holland	Jacqueline van den Broek en Hennes Heijmering
Producenten Organisatie Wieringer visserijvloot	Gert-Jan Wiegman
Rotgans	Jan Rotgans
De Groot recreatie	Coen de Groot
Gemeente Urk	Juriean Brands
Stichting Landschapszorg Wieringen	Sandra Cramer, Sjoeke van der Meulen en Jaap Wierdsma
Viking Informatiecentrum	Dick Burghout
Visafslag Lauwersoog	Barbara Holierhoek
Merema Transport B.V.	Koos Merema
Vogelbescherming, Wierhaven	Wim Tijssen
PO Texel	Maarten Drijver
Directeur haven Harlingen	Paul Pot
Stichting Onderdak Nautisch Erfgoed Wieringen	Gerrit Kater
Raadsleden gemeente Hollands Kroon	Pim de Herder en Cees Meeldijk